

Sámi allaskuvla duohtan šaddamin!

Sámi allaskuvlla sáhtta dadjat dieđalaš allaskuvlan mii bargá alit oahpahusain ja dieđalaš doaimmaiguin sámi servvodaga dárbbuid ja árvvuid ektui.

Sápmelaččat eai bastte bisuhit ja ovddidit iežaset servvodateallima, ealáhusaid, kultuvrra ja giela jus eai gávdno nana sámi organisašuvnnat ja institušuvnnat. Allaskuvla lea ge hirbmat deatalaš dan oktavuodas. Dákkár oahppoásahus lea sámi kulturárbbi ovddasguvlui fievrrideaddji. Mii fertet iehčamet kultuvrra seailluhit, muhto lea maid deatalaš ahte ođđa áiggi árvvut ja vuogit dohkkehuvvojit sámi eallima oassin.

Sámi allaskuvla Guovdageidnui

Sámi allaskuvla doaibmagohtá boahpte čavčča rájes Guovdageainnus. Duogážin dan allaskuvlii lea Hoem-lávdegotti guorahallan mii dahkkojuvvui sámi oahpaheaddjioahpahusa birra Norgga bealde 80-vuoddologu álggus.

Jahkái 1989 lea allaskuvlii juolluduvvon 5,4 milj. kr. ja 10 ođđa virggi. 5 virggi sirdojuvvojit Álaheaju oahpaheaddjiallaskuvllas Guovdageidnui. Boahpte čavčča leat sámi allaskuvllas árvvu mielde 45 oahppi. Álggos addá skuvla vus beare oahpaheaddjeoahpu.

Stuorradiggi juolludii 1,7 milj. kruvna sámi allaskuvlla ásaheami plánenbargui 1988is. Ceggejuvvui plánenjoavku mas leat mielde: Jan Henry Keskitalo Guovllu allaskuvla-stivrras, Liv Østmo Álaheaju oahpaheaddjiallaskuvlla sámi ossodagas, Ellen Inga Hætta Guovdageainnu suohkanis, Edel Hætta Eriksen Sami Oahpahusráđis ja Elina Helander Sami Instituhtas.

Plánenjoavku doaimmat

Plánenjoavku galgá Hoem-lávdegotti čielggadusa ektui guorahallat mo oahpaheaddjioahpahus sáhtta álggahuvvot go sámi ossodat luvvejuvvo allaskuvllas ja šaddá sierra skuvlan Guovdageainnus. Plánenjoavku galgá ea.ea. smiehttat skuvlii bargoubmiliid ja sisdoalu ja makkár dárbbut álggus leat bargiid ja visttiid dáfus.

Nubbin stuorát bargun lea evttohit man láhkai dan allaskuvlla sáhtašii viiddidit nu ahte sáhtta eará oahppofálaldagaide go oahpaheaddjioahpu addit. Plánenjoavku galgá maid čujuhit mo dat allaskuvla sáhtašii dahkot davviriikkalaš sápmelaš dieđallaskuvlan.

Dábálaš dáža allaskuvla?

Sámi Instituhtas leat ollu jurdagat allaskuvlla ásaheami birra, ja das lea maid akta lahttu skuvlla plánenjoavkkus. Sámi Instituhta ovdamunit leat ahte sápmelaččat ieža leat álggahan dan, bargu lea vuodđuduvvon sámi servvodaga dárbbuid ektui ja sámít ieža stivrejit instituhta doaimmaid dan láhkái ahte stivrras leat sámít eanetlogus.

Plánenjoavkkus lea ge Sámi Instituhtta deattuhan ahte sámi allaskuvla ii galgga šaddat dábálaš dáža allaskuvlan mii lea dusse jorgaluvvon sámegillii. Skuvlla váldogiella gálga leat sámegiella ja dat galgá vuhtiiváldit sámi servvodaga dárbbuid. Dán oktavuodas dieđusge Instituhtta goziha maid davviriikkalaš sámi allaskuvla jurdaga. Dasa lassin galggašii skuvla álggu rájes juo leat sápmelaš stivrejumi vuolde. Lea deatalaš ahte lea čielga formálalaš oktavuoha gaskkal sámi servvodaga ja allaskuvlla.

Muhto sámi allaskuvla šaddá várra álggus čuovvut Norgga lágaid ja njuolggadusaid ja dan láhkai stivrejuvvo Norgga vuogi mielde.

Seminára

Allaskuvlla plánenjoavku lágidii mannan čavčča seminára gosa Norgga beali sámi oahpahasáhusaid ovddasteaddjit ja dutkit ledje bovdejuvvon. Áigumuš seminárain lei ságastallat allaskuvlla ulbmiliid ja sisdoalu birra.

Oasseváldit dovddahedje duhtameahttunvuođa otná sámi skuvllaid ektui. Sis ledje maid dai ollu vuordámušat sámi allaskuvlii mii sin mielas galggašii šaddat duođalaš sámi áhahussan. Sihke ulbmiliid, sisdoalu ja bargovugiid dáfus galggašii sámevuohta čielgasit bohtit ovdan.

Seminára oasseváldit maid dai háliidedje ahte allaskuvla šattašii johtileamos lági mielde davviriikkalažžan. Sámi allaskuvla han álggahuvvo Norgga našuvnnalaš allaskuvlan ja mánggas lohke ge danne ahte bargu lea álggahuvvon boastut geažis. Dieđusge lea šállošahtti go skuvla ii leat davviriikkalaš álggu rájes juo. Muhto Suoma ja Ruođa beali olbmui lea liikka vejolašvuolta váldit oahpu dan allaskuvllas.

Sámi Instituhtta guovddážiis

Sihke Norgga, Suoma ja Ruođa beali Sámis orru hoahppu oazžut johtui ođđa oahpahas- ja dutkandoaimmaid davviriikkalaš dásis. Seammás lea sámi allaskuvllas dárbu ráfis beassat vuos álggahit doaimmas ja de dasto nannet ja viiddidit skuvlla fágalaččat.

Sámi Instituhtas mii lea davviriikkalaš institušuvdna, lea máhttu ja válmmasvuolta čatnat sámi oahpahas- ja dutkandoaimmaid oktii davviriikkalaččat. Allaskuvlla plánenjoavku lea ge mearridan ahte galgá leat hui lagas oktavuolta gaskkal Sámi Instituhta ja allaskuvlla. Oktasaš rahčamušai guin galggašeimmet sáhttit ollašuhttit dan maid Sami konferánsa Åres 1986 gáibidii, namalassii davviriikkalaš sámi dieđallaskuvlla. Konferánsas celkui maid ahte lea lunddolaš ahte Sámi Instituhtta lea guovddážiis dan barggus.

Elina Helander, Sámi Instituhta hoavda

1/1989 Diehtogiisá – Sámi Instituhta diehtobláđđi